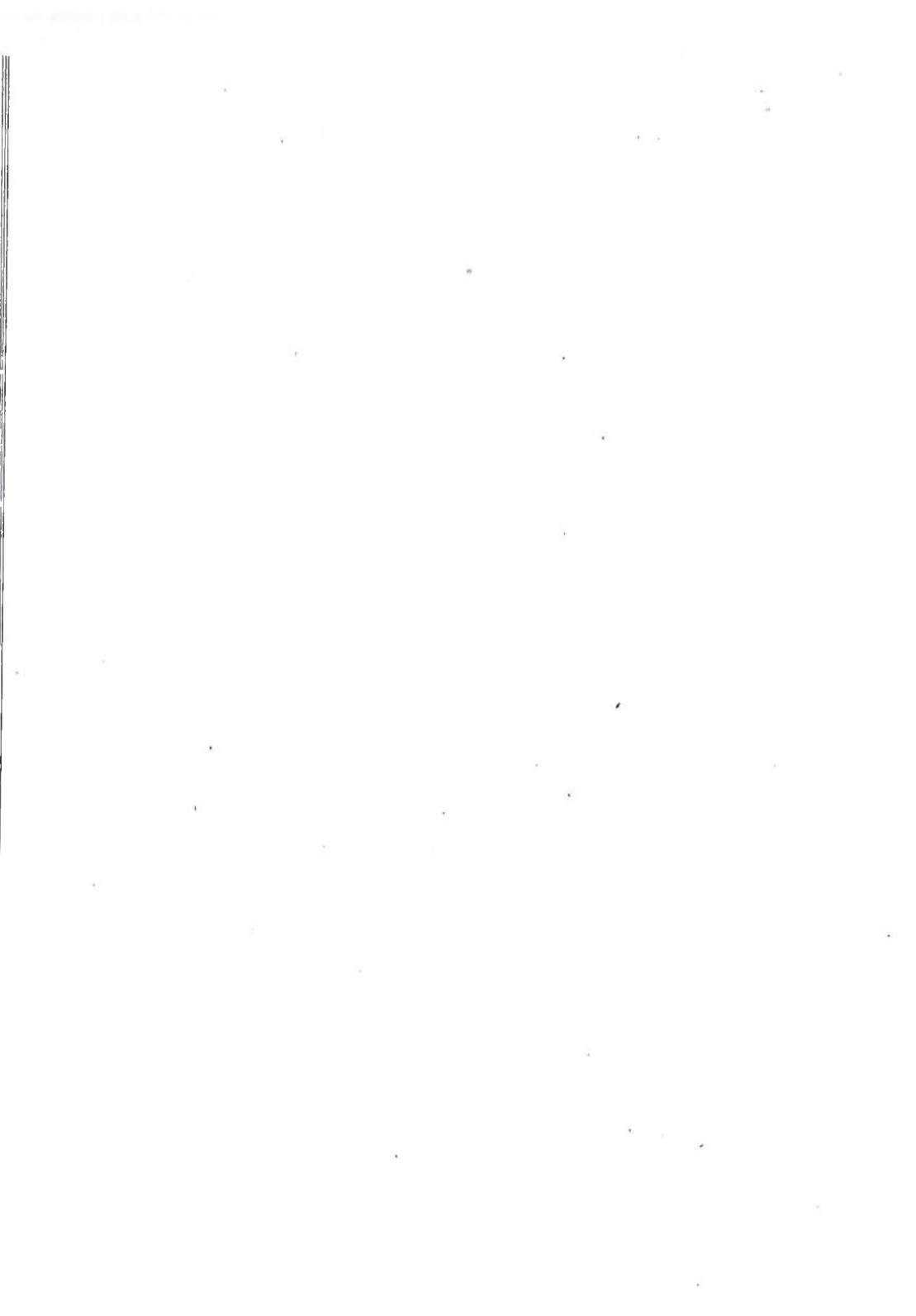

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**MEHNAT VA MUHANDISLIK PSIXOLOGIYASI
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60310900 -Psixologiya (faoliyat turlari bo'yicha)

Fan/modul kodi MMPB404		O'quv yili 2026-2027	Semestr 7	ECTS - Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Mehnat va muhandislik psixologiyasi	60		60	120
2.	I. Fanning mazmuni. Fanni o'qitishdan maqsad –mehnat va muhandislik psixologiyasining asosiy muammo va vazifalari, uning sohalari tizimida tushunish va malakali ishchilar tayyorlash yuzasidan olib boriladigan pedagogik faoliyatda o'z ixtisosi bo'yicha ularni hal qilishda bevosita ishtirok etish. Fanning vazifasi – talabalarni mehnat psixologiyasining nazariy asoslari va inson taraqqiyoti qonuniyatlarini tadqiq etish uchun amaliy materiallar bilan qurollantirish. II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Mehnat psixologiyasi fanining vazifasi va ahamiyati Mehnat psixologiyasining predmeti va uning mohiyati.Mehnat psixologiyasining paydo bo'lishi va rivojlanishi,mehnat psixologiyasining boshqa fanlar bilan aloqadorligi. 2-mavzu Mehnat psixologiyasi tadqiqot metodlari Mehnat psixologiyasi tadqiqot metodlari haqida umumiy tushuncha. Mehnat faoliyati o'rganish metodi, ishtirokli kuzatish metodi. Trenajyor metodi. Mehnat operatsiyalarini ob'ektiv qayd qilish. Faoliyat mahsullarini tahlili metodi. Mehnat jarayonlarini modellashtirish metodi. Tarjimai hol metodi. Anketa metodi. Xronometrik metodi. Test metodi. 3-mavzu. Mehnat jamoasi va uning shakllanishi Jamoa haqida umumiy tushuncha. Jamoa va guruh.Guruhning funksiyalari. Jamoaning shakllanishi.Jamoadagi shaxslararo munosabatlar. Jamoalararo sog'lom muhit yaratish.Jamoani boshqarish usullari. 4-mavzu. Psixologiya professiografiya Professiografiya haqida umumiy tushuncha. Professiografiyaning maqsadi. Professiografiya tahlili. Professiografiyaning mazmuni. Professiografiyaning tuzilishiga qo'yilgan talablar. Professiografiya sohalari. Professiografiya oldidagi zamonaviy muammolar va vazifalar.				

5-mavzu. Mehnat psixologiyasi ekspertiziyasi.

Mehnat ekspertiziyasining tashkiliy masalalari. Mehnat faoliyatining barcha turlarida mehnat ekspertiziyasining asosiy vazifalari. Mehnat ekspertiziyasining ob'ekti.proktiv va regroktiv mehnat jarayoni.

6-mavzu. Kasb tanlashga yo'naltirish va kasb tanlash

Kasb tanlashga yo'naltirish va kasb tanlash tushunchalarining mazmuni. Kasbga yo'naltirishning ahamiyati. Kasbga yo'naltirishning muammolari. Kasbga yo'naltirishda maktab, ota-ona va mehnat jamolarining o'rni.

7-mavzu. Kasbiy targ'ibot.

Kasb bo'yicha maslahatlar o'tkazish. Turli kasblarini insonga qo'yadigan talablari. Kasb tanlashning usullari. Kasbiy qobiliyatlar va ularni aniqlash. O'quvchining kasbga bo'lgan axloqiy motivlari.

8-mavzu. Kasbga ko'nikish va uning psixologik masalalari

Kasbga ko'nikish haqida tushuncha. Organizmning ishlab chiqarish muddati va mehnat rejimiga moslashish tarzidagi biologik ko'nikish, sotsial ko'nikish, psixologik ko'nikish. Kasbga ko'nikish bosqichlari:tanishtirish bosqichi, kasbga tayyorlov bosqichi, shaxsning korxona ishchilari muhitiga singdirish bosqichi. Kasbga ko'nikish shartlari. Kasbga ko'nikishning psixologik masalalari.

9-mavzu. Mehnatni tashkil qilish psixologiyasi

Mehnatni tashkil qilish psixologiyasi haqida tushuncha. Ishlab chiqarish muhiti. Mehnatni ilmiy tashkil qilish haqida tushuncha. Mehnatga layoqatlilik va mehnat unumdorligini ta'minlovchi omillar. Mehnatni noto'g'ri tashkil etish bilan bog'liq bo'lgan zararlar. Ish joyning yoritilishi ishlab chiqarish muhitning omili sifatida. Yorug'likni sensor maydoni.ish joyning sensor va ixtiro hamkorlik maydonlari bilan birgalikda mehnat jarayonida inson bilan o'zaro hamkorlik qiladigan muhim ishlab chiqarish muhitlari.

10-mavzu. Mehnat rejimi va uning psixologik mohiyati

Mehnat rejimi haqida umumiy tushuncha. Mehnatdagi charchoqdan dam olish. Psixogigiena. Psixologiya haqida tushuncha, charchash uning psixofiziologik mazmuni. Kasbiy toliqish. Ishga yaroqlilik tushunchalari. Toliqish va o'rta toliqishning sabablari. O'rta toliqishning oldini olishda dam olishning o'rni va uni tashkil etish psixologiyasi.

11-mavzu. Mehnat sifati va uni ta'minlashning psixotexnologik masalalari

Mehnat sifati haqida tushuncha. Mehnat sifatini ta'minlashning psixologik omillari. Mehnat xavfsizligiga erishish yo'llari. Avariya sabablari va ularni turlari. Avariya sabablarini aniqlash metodlari(analitik, statistik, tajriba metodlari) harakatlarning sabablari va ularning bartaraf qilish. Xato harakatlarning turlari.

12-mavzu. Muhandislik psixologiyasi mehnat psixologiyasi sohasi sifatida

Muhandislik psixologiyasi fan haqida tushuncha. Muhandislik psixologiyasi fanining muammolari, vazifalari. Texnikani insoniyashtirish tushunchasi. Texnikani insonning psixologik xususiyatlariga moslashtirish metodlari. Muhandislik psixologiyasi va texnika estetikasi tushunchalari. Insonning ishlab chiqarish bilan hamkorligi. Inson-mashina sistemasi.

13-mavzu. Inson va mashina hamkorligi.

Inson va mashina hamkorligi. Ishlab chiqarish jarayonida operator ishining ob'ektlari. Mehnat faoliyatida operatorning vazifalari. Operator faoliyatining psixologik tuzilishi. Inson va mashina sistemasida axborot almashishi. Mashina xossasining ishchi faoliyatiga ta'sir etishi. Inson va mashina hamkorligining tuzilishi materialigi ishlov berishda mumkin bo'lgan harakat usullarini tanlash yo'li bilan faoliyatning ob'ektiv vazifasini fikran aniqlash yoki ishlov berish texnologiyasida aytilganlarni xotirada qayta tiklash, harakatlar tartibi haqida bir fikrga kelish hamda ularning natijalarini oldindan olish va boshqarish.

14-mavzu. Mehnat faoliyatida sensomotor talablar

Psixomotorikaning xususiyatlari, Mehnat faoliyatining sensomotorik komponentlari. Mehnat faoliyati asbob-uskunalari idrok etish. Asbob-uskunalarining shakllari va ularni joylashtirishda qo'yiladigan psixologik talablar. Inson faoliyati, operator faoliyati va ularning maqsadi.

15-mavzu. Mehnat faoliyati, operator faoliyati maqsadi va normalari.

Asosiy operatorning faoliyati. Operator aqliy va amaliy faoliyati. Sistema yoki tizim. Operator faoliyati klassifikatsiyasi. Tizim "inson-mashina". Operator faoliyati xarakteri.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Mehnat psixologiyasi fanining predmeti vazifasi va ahamiyati
2. Mehnat psixologiyasi metodlari va ularning mohiyati
3. Mehnat jamoasi va uning shakllanishi
4. Psixologiya professiografiya
5. Mehnat ekspertiziyasi
6. Kasbiy targ'ibot
7. Kasb tanlashga yo'naltirish va kasb tanlash
8. Kasbga ko'nikish va uning psixologik masalalari
9. Mehnatni tashkil qilish psixologiyasi
10. Mehnat rejimi va uning psixologik mohiyati
11. Mehnat sifati va uni ta'minlashning psixotexnologik masalalari
12. Muhandislik psixologiyasi mehnat psixologiyasi sohasi sifatida
13. Inson va mashina hamkorligi
14. Mehnat faoliyatida sensomotor talablar
15. Operator faoliyati klassifikatsiyasi

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

IV. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Mehnat psixologiyasi va ergonomika.
2. Faoliyat mahsullarini tahlili metodi
3. Mehnat sifatini ta'minlashning psixologik omillari.
4. Professiogramma va uni ishlab chiqish talablari.
5. Kasbiy faoliyat va kasbiy ko'nikmalar
6. Mehnat faoliyatidagi shaxsning individual psixologik xususiyatlari.
7. Mehnat faoliyati va psixik jarayonlar.
8. Mehnat jamoasi va uning shakllanishi.
9. Kasb tanlashga yo'naltirish va kasb tanlash.
10. Mehnatni tashkil qilish psixologiyasi.
11. Mehnat sifati va uni ta'minlashning texnologik masalalari.
12. Inson va mashina hamkorligi.
13. Asbob-uskunalarining shakllari va ularni joylashtirishda qo'yiladigan psixologik talablar
14. Operator faoliyatining psixologik tuzilishi.
15. Texnikani insoniylashtirish tushunchasi
16. Mehnat sifatini ta'minlashning psixologik omillari.
17. Mehnatni noto'g'ri tashkil etish bilan bog'liq bo'lgan zararlar.
18. Kasbga ko'nikishning psixologik masalalari
19. Kasbiy qobiliyatlar va ularni aniqlash.
20. Mehnat ekspertizyasining ob'ekti, proktiv va regroktiv mehnat jarayoni
21. O'rta toliqishning oldini olishda dam olishning o'rni va uni tashkil etish psixologiyasi
22. Kasbiy toliqish
23. Psixogigiena.
24. Mehnatga layoqatlilik va mehnat unumdorligini ta'minlovchi omillar.
25. Kasb bo'yicha maslahatlar o'tkazish
26. Professiografiyaning tuzilishiga qo'yilgan talablar.
27. Mehnat operatsiyalarini ob'ektiv qayd qilish
28. Mehnat faoliyati o'rganish metodi, ishtirokli kuzatish metodi. Trenajyor metodi.
29. Psixologiya haqida tushuncha, charchash uning psixofiziologik mazmuni.
30. Muhandislik psixologiyasi fanining muammolari, vazifalari.

	• inson va mehnat, mehnat psixologiyasining asosiy muammolari; professiografiya va profotbol muammolari; muhandislik psixologiyasi; kasbiy faoliyatda stress va konfliktlar; kasbiy ta'limning o'ziga xosligi; shaxs va kasbiy o'zini-o'zi anglash psixologiyasi; amaliy psixologiya; kasb psixologiyasi muammolarini; mehnatning psixologik jihatlarini; mehnat sub'ekti strukturalari, kasb modeli, mutaxassis modeli haqida <i>tasavvurga ega bo'lish</i>; • kasb va kasb klassifikatsiyalariga yondashuvlarni; professiografiya professiogramma tushunchalarini; proforientatsiya, profkonsultatsiyani va psixogigiena tushunchalarini; mehnat jamoasi; mehnat ekspertizasi; kasbga ko'nikish va uning psixologik jihatlarini; mehnatni tashkil qilish psixologiyasini; mehnat rejimi va uning psixologik mohiyatini; inson va texnika hamkorligini; mehnat sifati va uni ta'minlashning psixologik jihatlarini; texnikaning insoniy lashtirish mohiyati haqida <i>ko'nikmalarga ega bo'lish</i>; • mehnat faoliyatida sensomotor talablarni; F.U.Teylorning ilmiy boshqaruv konsepsiyasini tatbiq etish; F.U.Teylor tizimi va prinsiplaridan amaliy foydalanish; I.R.Miyashevning ergologiya va ergotexnika haqidagi qarashlarini amaliy qo'llash; mehnat motivatsiyasi konsepsiyasini <i>tatbiq etish malakalariga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • amaliy mashg'ulotlar (ma'ntiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	X. Asosiy adabiyotlar: 1.Пряжников Э.Ю0Психология труда М 2020 2.Мухamedova D. Shamsiev O'. Menenjment va mehnat psixologiyasi.Toshkent 2022 3.G'oziev E.G' Psixologiya metodologiyasi;Toshkent.2022 4. G'oziev E.G' Sotsial psixologiya;Toshkent.2019 5. G'oziev E.G' Pedagogik psixologiya;Toshkent.2018 Qo'shimcha adabiyotlar 1.2019-2023 yillarda Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetida talab yuqori bo'lgan malakali kadrlar tayyorlash tizimini tubdan

	takomillashtirish ilmiy salohiyatni rivojlantirish chora-tadbirlar to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori PQ-4358 2019 yil 17 iyun. 2. O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtiri chora-tadbirlarni to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori PF-5729. 2019 yil 27 may. 3. Балант И психология безопасности труда Москва 2009. 4. Платонов К.К Инженерная психология М, 2009 5. Асеев В.Э. Преодоление монотонности труда в промышленности, М 1996, 6. Baratov Sh. O'quvchi shaxsini o'rganish usullari. T. O'qituvchi. 2005 y 7. Геллерштейн С.Э. Чувство времени и скорость двигательных реакций М, 2015. Axborot manbalari http://www.edu.uz – O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti. http://www.uzedu.uz – O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi sayti. http://www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumati portali. www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O'z.MK) www.ziynet.uz - Ziynet axborot-ta'lim resurslari portal www.cspi.uz (Chirchiq davlat pedagogika universiteti veb sayti.)
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil “<u>29</u>” “<u>08</u>” dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun mas'ullar N.J.Eshnaev–CHDPU. “Psixologiya” kafedrası v.b.dotsenti, fanlari falsafa nomzodi M.B.Burxanova–CHDPU, “Psixologiya” kafedrası o'qituvchisi
9.	Taqrizchilar: D.S.Qarshiyeva- Nizomiy nomidagi TDPU. “Amaliy psixologiya” kafedrası dotsenti, psixologiya fanlari doktori O.U. Avlayev- CHDPU “Psixologiya” kafedrası dotsenti, psixologiya fanlari nomzodi.